

Izhaja vsak ponedeljek in četrtek popoldne.
Stane za celo leto 15 L., za pol leta 8 L., za četrt leta 4 L. Za inozemstvo celo leto 35 L.
Na naročila brez dopolane naročnine se ne moremo ozirati.
Odgovorni urednik: Polde Kemperle

GORIŠKA STRAŽA

Štev. 58

V Gorici, v ponedeljek 28. julija 1924.

Let. VII.

Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Oglasi se računajo po dogovoru in se plačajo vnaprej.
List izdaja konsorcijski Tisk. Juch v Gorici via Morelli 16.
Uprava in urednja: ulica Mameli 5. (prej Scuole).

Vlada je položila roko na našo zemljo.

Poslanec dr. Besednjak v boju za pravice našega ozemlja. - Besedilo odloka, s katerim hoče vlada vničiti naše narodno gospodarstvo.

Izšel je odlok, ki bo globoko pretresel celo deželo. Ni čuda, kajti s tem odlokom je pravzaprav ukinjena lastninska pravica na nepremičninah v našem ozemlju. Vsako razpolaganje z nepremičnim premoženjem (prodaja, srememba, najemna i. t. d.) je odvisno od vojaške oblasti ali od prefekta. Odlok pomenja malodane razlastitev ljudstva v obmejnih krajih. To je brez dvomno udarec, ki bo imel grozen vpliv na naše gospodarsko življenje in ga naše ljudstvo ne bo moglo prenesti.

Poslanec dr. Besednjak, ki biva po važnih opravkih v Rimu, je začel takoj oster boj proti nečuvencem odloku. Prinašamo besedilo interpelacije, ki jo je vložil na vlado. Nadalje prinašamo tudi besedilo odloka, ki mora povzročiti grozjenje in obupanje vsakega našega posestnika. Iz razumljivih vzrokov pa moramo danes opustiti temeljito kritiko. Oblastvo bi naše opravičene in nepristranske besede, s katerimi bi označili posledice odloka, sodilo po svoje in bi mi zapadli ostrim določbam novega tako imenovanega „histornega zakonca“.

Interpelacija posl. Besednjaka.

Njihovim Ekscelencam ministerskemu predsedniku in ministru zunanjih zadev, ministru vojne, ministru za notranje zadeve, ministru javnih del in ministru pravde, s katero hoče podpisani izvedeti, iz kakšnih vzrokov je bil izdan kraljevi odlok od 23. maja 1924. št. 1122 o »pravni ureditvi lastnin v obmejnih krajih novih pokrajin«, objavljen v »Uradnem listu« 21. julija 1924.

Lastninska pravica ukinjena.

Kraljevi odlok določa skoro za vse nepremično premoženje novih pokrajin izjemne pravne mere, vsled katerih je v krajih tako zvane cone A „prepovedano započeti kakršnakoli dela, kakor izvrševanje gradb, zidavo cest in železnice, rudokopov, vodnih in električnih naprav, prepovedano vsako rušenje in izkopavanje, vsaka uporaba podzemskih jam in izdolbin, vsako kopičenje materiala in sploh sleherno višanje zemlje in zidav, kakor tudi vsako delno sekanje gozdov brez predhodnega dovoljenja vojaških oblastev. Dovoljenje se sme izdati le pod pogojem, da se prizadeta stranka obveže porušiti na vsako zahtevo izvršena dela, kar se mora zabeležiti v zemljiško knjigo.“

Usoda naše zemlje v rokah oblasti.

Razen tega „ima vojaško oblastvo pravico, zaukazati razrušenje gradb“, ki že obstoje v imenovanem pasu in vojaško oblastvo sme vršiti na tem ozemlju nad nepremičninami stalno nadzorstvo.
„Vsak popolen ali delen odstop last-

nine, vse pogodbe, s katerimi se dajejo nepremičnine v iskoriščanje, v uporabo, v stalno bivanje ali v zakup, sploh vse pogodbe, s katerimi se na kakršenkoli način prenese lastninske pravice ali posest kakor tudi najemninske pogodbe, se morajo predložiti v potrdilo prefektu pokrajine.

Prefekt odloči sporazumno z vojaškim oblastvom v zadevi tekom treh mesecev, odkar je bila predložena prošnja. Ako se zaproseno dovoljenje odbije, ni potrebno, da se zavrutev utemelji.“

Na ozemlju tako zvane cone B, ki zapopada vse občine trentinske pokrajine, vse občine istrske pokrajine, vse občine trzeške pokrajine (izvzeta sta le mesto samo in Milje), domala vse občine goriške dežele, ki niso že našteje v coni A, je „dana vojaškemu oblastvu pravica, da prepove izvršitev vsakega dela, s katerim se spremeni lastninsko razmerje na nepremičninah, ali da naloži strankam gotove pogoje“.

Predhodno dovoljenje je potrebno le za zgradbo velikih in industrijskih cest, poti, ki večje so kot 300 m.

V obeh pasovih, to se pravi v vseh občinah novih pokrajin in vojaško oblastvo pravico, da razlasti nepremično premoženje tam bivočim italijanskim državljanom.

Zakaj se je to zgodilo?

Podpisani želi vedeti, iz kakšnih vzrokov se je ustanovilo v novih pokrajinah to izjemno pravno stanje, s katerim se kršijo temeljne svoboščine, zagotovljene vsem državljanom kraljevstva po ustavnih postavah in s katerim se vničujejo nedotakljive, neodvzete prirodne pravice ljudstva, zaščitene v ustavnih zakonih vseh omikanih držav sveta.

Vpraša, iz katerih razlogov je vlada smatrala za primerno izdati odlok, ki ni le v nasprotju z ustavnimi postavami kraljevstva, temveč tudi z določili mednarodnega prava, po katerem ni dovoljeno niti vojskujoči se državi, ki zasede tuje ozemlje, vničiti lastninske pravice civilnega prebivalstva.

Zlobni in nasilni odlok je tem hujši, ker njegova protizakonita in grabeljšiva določila ne zadenejo tujega prebivalstva, med katero je varla sovražna vojska, temveč svobodne državljane kraljevine Italije.

Podpisani vpraša vlado, kakšne vojaške vzroke se upa navesti v obrambo odloka, ki se ne izvršuje v vseh obmejnih pokrajinah države, zakaj odlok nima veljave v deželah, ki mejne s Sveto in Francijo, ampak izključno v novih pokrajinah.

Želi vedeti, ali ne smatra kralj. vlada, da je za obrambo meja v času popolnega miru in prijateljskih pogodb, zadostno, da se izvršuje določila, ki so v tej stvari že v veljavi na ostalih državnih mejah kraljevstva.

Celotno gospodarstvo ogroženo.

Podpisani bi želel znati, iz katerih vzrokov bodo nove pokrajine oropane

velikega dela svojega narodnega premoženja, zakaj jasno in očitno je, da legube zemljišča ogromno na svoji vrednosti, ako se ne morejo svobodno ne prodajati, ne kupovati, niti dati v najem in ako se ne morejo na njih več svobodno zidati ne vodovodi ne električne naprave, ne poslopja itd. Jasno je ravno tako, da se zniža silovito vrednost hiš, ako jih ni mogoče več svobodno večati, niti dati v najem in ako se morejo vsaki čas porušiti ali celo razlastiti, kar velja istotako za zemljišča.

Vpraša kraljevo vlado, kako misli popraviti neizmerno škodo, značajčo desetine in morda stotine milijonov

Besedilo zgodovinskega odloka.

„Gazzetta Ufficiale“ št. 170 od 21. julija 1924. priobčjuje kr. odlok zakon od 23. maja 1924. št. 1122, ki znatno omejuje izvrševanje lastninskih pravic na nepremičninah v novih pokrajinah.

LOČBE DALEKOSEZNE ODREDBE.

Poglavje I

Mejn

Čl. 1.

Imenuje izvrševanju lastninske pravice, ki jih določuje to poglavje, so podvržene vse lastninske pravice na mejnih nepremičninah v obsegu (coni) priloženega seznama A. Tem omejitvam so podvržene tudi vse nepremičnine, ki ležijo v novih pokrajinah višje od 1500 metrov.

Podzemeljske jame in dupline spadajo pod zgoraj imenovano cono, če ležijo v določenem ozemlju seznama A. ne oziraje se ne na to, kje začnejo.

Člen 2.

V določenem ozemlju (seznam A.) je prepovedano izvršiti vsakotako gradnjo kakor: zidati hiše, ceste, železnice, odpirati rudnike, graditi vodovodne in električne naprave; istotako je prepovedano tudi vsako rušenje (demoliranje) in izkopavanje; prepovedano je tudi uporabljati: na katerikoli način podzemeljske jame in dupline; istotako je zabranjeno vsako kopičenje materiala in vsako drugo višanje zemlje in zidov; zaprečeno je tudi vsako delno sekanje gozda. Državljan, ki imajo nepremičnine v ozemlju, ki je določeno v seznamu A, morajo prej zaprositi za dovoljenje, pri vojaškem poveljništvu, če hočejo započeti in izvršiti eno izmed del, ki so navedene v čl. 2.

Ostanejo v veljavi tudi vse druge omejitve za gradnjo imenovanih naprav, ki jih določujejo drugi zakoni.

Čl. 3.

Vojaško poveljništvo izda dovoljenje za izvršitev omenjenih naprav, če je prizadeti lastnik nepremičnine (interesent), zanj zaprosil in če je predložil potrebne

list, s katero bo udarjeno nedolžno prebivalstvo novih pokrajin. Imenovani odlok vničuje na tem ozemlju sleherno gospodarsko izmenjavo in davi vsak razvoj in napredek industrije in trgovine.

Podpisani želi vedeti, ali ne smatra kraljeva vlada, da je za čast in ugled Italije neobhodno potrebno, da se ne mudoma prekliče odlok, ki mori vsako svoboda in nasprotuje temeljnim postavam države.

Želi pismen odgovor.

V Rimu, 25. julija 1924.

ENGELBERT BESEDNJAK
poslanec v rimskem parlamentu.

načrte, ko je ugotovilo, da ne ovi- rajo predlagane naprave vojaške obrambe in da tudi drugače ne nasprotujejo varnosti meje.

To dovoljenje izda vojaško poveljništvo pod pogojem, da vključi interesent izjavo, da poruši izvršeno napravo na vsako zahtevo proti odškodnini v smislu čl. 6.

Planinske kočje, ki so pripadale nemškemu državljanom, društvom ali pa nemškemu javnim telesom in ki so postale državna last, se podredijo upravi vojnega ministerstva. Vojno ministerstvo lahko odda vodstvo planinskih koč italijanskim državljanom, društvom in italijanskim pravnim osebam.

Člen 5.

Ne samo gradnje planinskih koč, temveč tudi otvoritev obrata v novih planinskih kočah mora dovoliti vojaško poveljništvo.

Če si interesent ni preskrbel dovoljenja, odredi vojaško oblastvo lahko v vsakem trenutku porušenje ali pa zatvoritev planinske kočje.

Člen 6.

Vojaško oblastvo lahko zaukaže radi javnega interesa, ki se je pozneje pojavil, da se porušijo dograjene naprave v ozemlju seznama A, naj ležijo nad ali pod zemljo. Istotako tudi lahko odredi, da se dogradijo obrambne naprave in se obenem ustanovijo potrebne servitute (služnosti) za dostop in dovoz.

Višina odškodnine, do katere ima lastnik nepremičnine pravico, se odmeri v smislu določb čl. 39 in naslednjih zakona od 25. junija 1865 št. 2359.

Člen 7.

Nepremičnine, podzemeljske jame in dupline, o katerih razspravljajo to poglavje vojaško oblastvo lahko stalno nadzira.

Vsakokateri celotni ali delni prenos (prodaja) lastninskih pravic na nepremičninah, ustanovitev užitka (usufruktus) in uporabe (usus) ter stanovalskih pravic

(n. pr. pravica do kota), dednega zakupa, v splošnem: ustanovitev vseh onih pravic, ki povzročijo prehod lastninskih, oziroma posestnih kakor tudi najeminskih pravic, mora odobriti pristojni prefekt.

Prefekt mora odobriti tudi prenos nepremičnine pri izvršilni, (v slučaju eksekucije) prodaji.

Če manjka ta odobritev so vse tozadavne pogodbe brez vsake pravne veljave.

Prefekt odobri tozadavne predloge v roku 3 mesecev, ko mu je bila prošnja predložena. Pred odobritvijo mora zaslišati mnenje vojaškega oblastva. Prefekt lahko prošnjo odbije, ne da bi navedel zato svoje razloge. Proti prefektovi odbijajoči odredbi se interesent lahko pritoži pri kr. vladi.

Člen 8.

Prefekt vknjiži v sporazumu z vojaškim oblastvom vse omejitve v izvrševanju lastninske pravice na nepremičnah, ki jih nalagajo čl. 2, 6, 7, v zemljiški knjigi; kjer pa ni zemljiške knjige, tam se omejitve naznanijo občinstvu na način, ki je v dotičnih krajih v navadi.

Člen 9.

Vojaško oblastvo lahko odredi v vsakem času razlastitev nepremičnin in pravic, ki so navedene v čl. 1. in 5. in sicer na podlagi posebnih določb, ki določajo postopanje pri razlastitvi vojaških naprav v smislu zakona od 25. junija 1865 št. 2359.

Poglavje II.

Druge lastninske pravice ki so iz vojaških ozirov omejene.

Člen 10.

N. ozemlje, ki ga določuje sezdržavnih cest, ne železnic; ravnotako se ne sme zidati zasebnih, deželnih, občinskih in pokrajnih cest (strade vicinali); zabranjena je tudi gradnja novih mornariških naprav, ustanovitev velikih industrijskih naprav kakor tudi izvršitev regulacijskih in razširjevalnih načrtov. Interesni sme dograditi navedene naprave le z izrecnim dovoljenjem in po predhodnem sporazumu z vojaškim oblastvom.

Za ozemlje seznama B. je vojaško oblastvo tudi pooblaščen, da zabrani lahko izvršitev vsake druge naprave ali pa da dovoli izvršitev vsake druge zgradbe pod gotovimi pogoji, če ta zgradba spreminja stanje nepremičnine. Vojaško oblastvo pa odredi lahko tudi razlastitev nepremičnin in to v smislu člena A 9.

Končne določbe.

Člen 11.

Proti odločbam vojaškega oblastva kakor tudi proti odločbam prefektovim je dovoljen rekurz po predpisanem instančnem potu.

Člen 12.

Prestopki proti določbam tega odloka in proti določbam, ki jih bodo pristojna oblastva izdala na podlagi tega odloka, se bodo kaznovali z denarno kaznijo od 100 do 2000 lir; v bolj težkih slučajih pa z zaporom do 6 mesecev. Poleg kazni oblastvo lahko tudi odredi, da se vzpostavi prejšnje stanje na stroške onega, ki je zagrešil prestopke proti tem določbam.

Seznam A

določuje občine in kraje (navajamo samo občine, ki pripadajo pokrajnam v katerih živijo Slovani), ki so podvrženi določbam prvega poglavja od 1 do 9 člena tega odloka:

Prva vojaško-važna cona:			
Pokrajina	Pristojno zborovno vojaško oblastvo ki daje dovoljenja	Okraj	O B Č I N E
Furlanija	Bologna	Čedad	Vse občine bovškega okraja in še sledeče: Kobarid, Breginj, Kred, Dreženca, Idersko, Libušnje, Lilek, Sedlo in Trnovo pri Kobaridu.
"	"	Idrija	vse občine
"	"	Tolmezzo	vse občine trbiškega okraja
"	Trst	Gorica	Vse občine, RAZVEN sledečih: Grgar, Solkan, Gorica, Renče, Vrtojba, Bilje, Sempeter pri Gorici, Standrež, Miren, Sovodnje, Ločnik, Podgora, Števerjan, Kojško, Opatjeselo, Brestovica, Sela, Temnica, Vojšćica, Brje
Istra	"	Koper	Roč, Slum
"	"	Pazin	Boljune, Sušnjevica (Valdarsa), Plomin in Labinj
"	"	Pulj	vse občine
"	"	Volosko-Opatija	vse
"	"	Lušín	vse
"	"	Postojna	vse
Tržaška	Trst	Trst	Avber, Kopriva, Lokev, Dufovlje, Naklo, Povir, Rodik, Štorje, Tomaj, Skopo in Štjak
Zader	"	"	vse občine, samo mesto ne.

Seznam B. (Druga vojaško-važna cona)

obsega vse občine trentinske pokrajine, vse občine istrske pokrajine, vse občine tržaške pokrajine, vse občine gradiščanskega okraja, ki niso podvržene omejitvam izvrševanja lastninskih pravic v coni A. (v vseh drugih vojaških zakonih). Občine, ki so podvržene omejitvam č. 10 v drugem poglavju tega odloka.

Od vseh omejitev so pa izključene sledeče občine:

Trst, Milje, Tržič, Gradež, Skočan, Ronki, Fogliano, Št. Peter ob Soči, Staranzano, Turriaco, Gorica, Sovodnje, Standrež, Podgora, Sempeter pri Gorici, Ločnik, Gra-

diška, Fara, Corona, Romans, Zagraj, Versa, Villesse, Mariano, Krmin, Brazzano, Kopriva pri Krminu, Chiopris, Viscono, Medea, Moraro, Mossa, San Lorenzo di Mossa, Červinjan, Oglej, Villa Vicentina, Scodovacca, Ruda, Fiumicellina, Capoglianò, Terzo di Aquileia, Longo al Torre, Perteole, Muscoli, Strassoldo, Joannes St Vito al Torre.

govinski odlok so podpisali:

alj Vittorio Emanuele, Muscanti, Di Giorgio (vojni minister), Carnazza (bivši minister za javna dela) in Oviglio (minister za pravosodje).

Tajništvo Političnega društva »Eдинosti« v Gorici.

DNEVNE VESTI

KDAJ STOPI RAZLASTITVENI ODLOK V VELJAVO?

Dne 5 avgusta 1924, tako je sedaj določeno. Pričakujemo pa, da ga bo vlada prej razveljavila.

ZUPANSTVA NA NOGE!

Vedno več ljudi prejema plačilne naloge za zastarele davke. Ljudje obupujejo. Zemljiška odškodnina se je plačevala tako nizko, da ni krila niti ene stotinke stroškov, ki jih je kmet imel pri obnovi svojega posestva. Največ posestnikov je obnovilo svoja gospodarstva z izposojenim denarjem, od katerega morajo plačevati visoke obresti. Poleg dveh zemljiških davkov (zemljiški davek (imposta sui terreni) in davek na zemljiški dohodek), naj bi moral naš kmet plačevati še davke za leta 1920, 1921, 1922 in 1923. Plačilni nalogi se glasijo na naravnost ogromne zneske.

Oni, ki se jim godi krivica naj vložijo takoj rekurz na pristojno davkarijo. Zupanstva, zganite se in trkajte pri podprefekturi in prefekturi, da se zastareli davki odpisejo.

Težka bremena naši ljudje ne zmorejo. Vlada se mora pod prit-

skom nastopa slovenskih županstev in celotnega našega ljudstva prepričati, da uničuje s tem v veliko škodo za državo davčno moč slovenskega ljudstva.

Tajništvo Kmetijske-delavske v Gorici.

DOBA OBČ. KOMISARJATA V CERKNEM

je podaljšana s prefektovim odlokom od 21. julija 1924 do 27. sept. t. l. Prefekt utemeljuje svoj odlok s tem, da ni mogel obč. komisar do danes še urediti občinskih financ javnih služb in da tudi položaj krajevnih strank ne dovoljuje takojšnjih občinskih volitev. Čudna in odkritosrečna utemeljitev. V Cerknem je gotovo samo ena stranka — to je vsi cerkljanski občinarji — ki je za takojšnjo odstranitev obč. komisarjata, ki ni bil nikdar potreben.

KAKO SE RESUJEJO PROSNJE INVALIDOV, VDOV IN SIROT?

Trebše Anton iz Srpenice je izgubil v vojni levo nogo in je tudi skoraj do cela oslepel. Pokojnina mu je bila priznana 1. sept. 1920, a spet ustavljena s 1. avg. 1922 leta. Takoj je vložil prošnjo pri pristojnem uradu v Trstu za končno priznanje inv. pokojnine.

Urad je zahteval po dolgem času potrdila, da je nogo res izgubil v vojni. T. je takoj odposlal tri tozadavna potrdila. Rešitve prošnje pa le ni bilo. Spet po zelo dolgem čakanju je pristojni urad v Rimu zahteval, da naj pošlje županstvo druge dokumente, ker so se prvi izgubili. V Rimu je T. odposlal nova potrdila. Mes. maja 1924 pa je urad zahteval še potrdilo o njegovem italijanskem državljanstvu. Tudi to potrdilo se je takoj odposlalo, a revni družinski oče brez noge in skoraj popolnoma slep še vedno strada s svojo družino.

Kdaj napravite konec trpljenju onih, ki so za človeško družbo vse žrtvovali!!

DON STURZO V GRADEŽU.

Pred dnevi je dospel v Gradež duševni voditelj italijanske ljudske stranke don Sturzo. V Gradežu ostane en mesec.

IMENITNA POŠTA.

Dne 18. t. m. je bilo oddano na pošti v Črničah pismo, poslano v Prvačino. Iz Črnič pa ni šlo naravnost v Prvačino, ampak je moralo dobiti prej na hrbet pečat »Ranziano« na pošti v Renčah. Sele iz Renč je srečno priromalo v namenjeni kraj, seveda s precejšnjo zamudo.

Odslej naprej bomo morali poleg različnega naslova, (ki je bil tudi na tem pismu), gospodom pri pošti navesti tudi najbližjo pot, po kateri pride pismo v kraj, kamor je namenjeno. drugače jih bodo pošiljali z vlakom v Brindisi in s parnikom preko Trsta nazaj. O srečna naglica in točnost!

POHVALA BENEŠKIH SLOVENCEV.

V furlanski reviji »La Panarie« čitamo, kako hrabro so se »dobri sinovi Slavije« borili za zmago Italije v svetovni vojni. V prvih dneh vojne, v maju in juniju 1915 je bilo videti vse vrste žrnj, obloženih s strelivo, ki so se dvigale iz beneških dolin na vrhove prav do topniških postajank. To so bile Slovenke iz Trbičkov, iz Drenkije, iz kmečkih vaseh. Prostovoljno so se stavile na razpolago vojaškim poveljstvom, da bi prenašale municijo... Planince iz videmske Slovenije je izrazit bojovnik; nič se ne baha in ne išče izrednosti; s slepo pokorščino vrši svojo dolžnost in nikoli ne dvomi o zmagi. — Tako piše videmski list. Prav lepa in častna pohvala. Kako so vlade poplačale slovenskemu ljudstvu ob Nadiži to zvestobo? Niti ene slovenske šole ni v slovenski Benečiji. Domača govorica se sme razlegati le med zidovi domače hiše. Lepe besede nič ne koristijo, le lepa dejanja so pravi dokazi!

GORIŠKI ZNANSTVENI ZBORNIK.

Izšel je drugi zvezek zbornika »Studi Goriziani« ki ga izdaja ravnatelj državne knjižnice v Gorici, prof. Battisti. V tem zvezku sta dve jezikoslovni razpravi, kratak in jasev pregled srednjih šol in več krajsih razprav. Slovence bo predvsem zanimal temeljit in obsežen slovensko-italijanski slovar rastlinskih imen. Sestavlja ga je s strokovnjaško vestnostjo dr. Henrik Tuma. — Knjiga, ki obsega 200 strani in 20 slik, stane 25 lir. Zbornik izhaja s podporo mestne občine.

SLUZBOVNA POGODBA ZASEBNIH USLUZBENCEV.

Do danes je urejeval razmerje med podjetji in njihovimi uslužbenci avstrijski službovni zakon, takozvani »Handlungsgehilfengesetz«. Od 17. junija 1924 dalje pa je ta zakon razveljavljen ter je merodajen za pravne odnose med podjetji in uslužbenci italijanski zakon o zasebni službovni pogodbi od 9. februarja 1919 št. 112. Raztegnjen je bil ta zakon na nove

